

✓HÒA HỢP DÂN TỘC Ở MYANMAR TỪ 2011 ĐẾN NAY: KẾT QUẢ VÀ NHỮNG THÁCH THỨC ĐẶT RA

VÕ XUÂN VINH*

Sau khi giành độc lập vào năm 1948, hòa hợp dân tộc là một phần quan trọng trong tiến trình phát triển của Myanmar. Tuy nhiên, từ năm 1948 đến năm 1988 khi phong trào ủng hộ dân chủ nổ ra (8/8/1988) và quân đội tiến hành đảo chính (18/9/1988), tiến trình hòa hợp dân tộc ở Myanmar chỉ chủ yếu xoay quanh mối quan hệ giữa chính phủ và các nhóm sắc tộc vũ trang. Sau những biến cố chính trị vào năm 1988, tổng tuyển cử đã diễn ra ở Myanmar vào năm 1990 nhưng quân đội Myanmar từ chối trao quyền cho phe đối lập thắng cuộc, đồng thời quân thúc tại gia bà Aung San Suu Kyi, lãnh đạo của đảng Liên minh quốc gia vì dân chủ (NLD). Kể từ thời điểm này, tiến trình hòa hợp dân tộc ở Myanmar bao gồm nhiều nội dung, trong đó nổi bật là đối thoại chính trị giữa chính quyền và các đảng phái đối lập, vấn đề tù nhân chính trị, đàm phán ngừng bắn giữa chính phủ và các nhóm sắc tộc vũ trang, và vấn đề Rohingya. Trong khuôn khổ của bài viết này, chúng tôi sẽ chỉ tập trung làm rõ kết quả, thách thức của tiến trình hòa hợp dân tộc ở Myanmar kể từ khi chính quyền dân sự lên nắm quyền (3/2011).

1. Hòa hợp dân tộc ở Myanmar từ 2011 đến nay

1.1. Đối thoại chính trị giữa chính phủ cầm quyền và bà Aung San Suu Kyi

Việc thả bà Aung San Suu Kyi trước hạn quân thúc tại gia 3 tháng vào tháng 11/2010 được cho là một tín hiệu bất ngờ đối với không ít người, nhưng nó cũng phản ánh một thực tế, chính quyền hiện nay ở Myanmar đã chuẩn bị sẵn sàng cho việc đối đầu với bà. Về phần mình, sau khi thất bại trong việc khiếu nại lên Tòa án tối cao Myanmar đòi khôi phục vị trí hợp pháp cho NLD, bà Aung San Suu Kyi cũng đã bắt đầu có thái độ mềm mỏng hơn và chấp nhận đối thoại với chính phủ cầm quyền.

NLD không chỉ tập trung vào đấu tranh chính trị mà kể từ khi Aung San Suu Kyi được thả tự do, đảng này đã phối hợp với các tổ chức phi chính phủ (NGOs) tham gia nhiều hơn vào các hoạt động phát triển và giảm nghèo. Một vài lãnh đạo của NLD, trong đó có bà Aung San Suu Kyi còn tuyên bố công khai rằng, đảng của họ sẽ tham gia sâu hơn vào các hoạt động phát triển trong những năm sắp tới.⁽¹⁾ Sau khi chính

* TS. Võ Xuân Vinh, Viện Nghiên cứu Đông Nam Á

quyền dân sự ở Myanmar chính thức nhậm chức vào ngày 30/3/2011, Tin Oo, một trong những lãnh đạo của NLD đã ngay lập tức kêu gọi đối thoại chính trị với chính quyền mới vì hòa hợp dân tộc. Ông cũng nhấn mạnh rằng, chỉ có thể thay đổi Hiến pháp năm 2008 bằng con đường tuân thủ Hiến pháp, đó là thông qua nghị viện và kêu gọi mọi người tham gia vào nền chính trị nghị viện.⁽²⁾

Chính phủ Myanmar cũng đã bắt đầu chú trọng đến vai trò của bà Aung San Suu Kyi và NLD trong việc tìm kiếm thêm các nguồn hỗ trợ từ nước ngoài cho phát triển của Myanmar. Cố vấn kinh tế của Tổng thống Thein Sein, U Myint đã gặp toàn bộ thành viên của Ủy ban lãnh đạo Trung ương NLD, trong đó có Aung San Suu Kyi để yêu cầu họ không ngăn cản các thể chế tài chính khu vực và quốc tế hỗ trợ chính phủ Myanmar.⁽³⁾ Đến giữa năm 2011, chính quyền Myanmar và Aung San Suu Kyi bắt đầu có các cuộc tiếp xúc chính thức. Ngày 25 tháng 7 năm 2011, Aung San Suu Kyi có cuộc gặp đầu tiên với Bộ trưởng Lao động Aung Kyi. Các nội dung thảo luận liên quan đến khả năng thực thi của pháp luật, hợp tác giữa bà và chính quyền để xóa bỏ sự mất đoàn kết trong nước và cùng nhau hợp tác vì lợi ích của nhân dân.⁽⁴⁾ Sau đó, Aung San Suu Kyi và Bộ trưởng Aung Kyi có thêm 3 cuộc gặp nữa. Đặc biệt, ngày 19/8/2011, Aung San Suu Kyi có cuộc gặp với Tổng thống Thein Sein tại phủ tổng thống. Hai bên đã nhất trí rằng thay vì mất thời gian tranh cãi các vấn đề không thể thỏa thuận, hai bên sẽ bắt đầu hợp tác với nhau trong các vấn đề có chung quan điểm.⁽⁵⁾

Sau cuộc gặp này, khoảng cách giữa hai bên đã gần hơn phần nào. Chính quyền

Myanmar dường như đã sẵn sàng cho việc NLD và Aung San Suu Kyi tham gia chính thức vào nền chính trị. Ngày 20/9/2011, Phát ngôn viên Thượng viện Myanmar Khin Aung Myint lên tiếng mời Aung San Suu Kyi tham gia cơ quan lập pháp của đất nước.⁽⁶⁾ Ngày 4/11/2011, ngay sau khi các nhà ngoại giao cấp cao của Mỹ và đặc phái viên Liên Hợp Quốc kết thúc chuyến thăm tới Myanmar, Tổng thống Thein Sein đã ký Bản sửa đổi Luật đăng ký chính đảng do hai viện quốc hội Myanmar thông qua trước đó. "Nhiều nhà phân tích cho rằng mục đích của việc sửa đổi luật lần này là dọn đường cho NLD đăng ký thành một đảng hợp pháp vì nhờ điều này, NLD có thể tham gia vào cuộc bầu cử bổ sung được cho là có tính công khai nhất trong hai thập niên qua".⁽⁷⁾

Chỉ khoảng một tháng sau khi Bản sửa đổi này được phê chuẩn, cuối tháng 11/2011, NLD đã đăng ký và trở thành chính đảng hợp pháp tại Myanmar vào ngày 13/12/2011. Bước tiến quan trọng đối với tiến trình hòa hợp dân tộc và dân chủ hóa ở Myanmar là chiến thắng áp đảo của NLD tại cuộc bầu cử quốc hội bổ sung diễn ra vào ngày 1/4/2012. Trong số 45 ghế được bầu bổ sung, NLD đã giành được 40 ghế, trong đó có 35 ghế Hạ viện, 3 ghế Thượng viện và 2 ghế đại biểu khu vực hoặc bang. Khác với cuộc bầu cử năm 1990, thắng lợi lần này của NLD được công nhận và chính đảng này có quyền tham gia quốc hội nếu tuyên thệ tuân thủ hiến pháp. Mặc dù còn những khúc mắc nhất định nhưng Aung San Suu Kyi và các thành viên khác của NLD đã chính thức tham gia vào nghị trường Myanmar. Kể từ đây, Aung San Suu Kyi không chỉ được tham gia vào các vấn đề chính trị trong nước với tư cách là một nghị sĩ, mà còn được chính quyền quân sự

cho phép tham gia vào các diễn đàn quốc tế ngoài Myanmar, cũng như thăm một số quốc gia.

1.2. Thả tù nhân chính trị

Sau khi lên cầm quyền vào ngày 30/3/2011, chính quyền Myanmar đã có đợt thả tù nhân chính trị lớn nhất vào tháng 5/2011 khi có tới 2.200 tù nhân được thả theo lệnh ân xá chung của Tổng thống Thein Sein.⁽⁸⁾ Chỉ khoảng 5 tháng sau đó, chính quyền Thein Sein tiếp tục ban hành một lệnh ân xá mới. Theo lệnh ân xá này, có khoảng 200 tù nhân chính trị được thả tự do.

Đầu năm 2012, chính phủ Myanmar tiếp tục thả các tù nhân chính trị, bao gồm những người tham gia vào phong trào phản đối của sinh viên vào năm 1988, các nhà sư tham gia vào các cuộc biểu tình năm 2007 và các nhà hoạt động thuộc các dân tộc ít người. Đáng chú ý, trong số những tù nhân chính trị được thả vào ngày 13/1/2012 có lãnh đạo của phong trào nổi dậy năm 1998 Min Ko Niang. Đợt ân xá này được truyền thông của nhà nước Myanmar thông báo có 651 tù nhân, bao gồm các tù nhân chính trị. Phát biểu sau khi tiến hành lệnh ân xá, Tổng thống Thein Sein đã nhấn mạnh rằng những người được thả này có thể đóng vai trò xây dựng trong tiến trình chính trị⁽⁹⁾ của Myanmar.

Để thực hiện cam kết thả tất cả tù nhân chính trị vào cuối năm 2013, Tổng thống Myanmar Thein Sein vào ngày 30/12/2013 đã ký Lệnh số 51/2013 (Order No.51/2013) ân xá toàn bộ các tù nhân chính trị, những người đang trong giai đoạn bị xét xử hoặc những người bị điều tra các tội liên quan đến chính trị tính từ thời điểm ngày 31/12/2013 trở về trước.⁽¹⁰⁾ Động thái này của người đứng đầu Chính phủ Myanmar

đã được nhiều tổ chức quốc tế đánh giá cao, trong đó Ủy ban Nhân quyền châu Á.⁽¹¹⁾

1.3. Thỏa thuận ngừng bắn với các nhóm sắc tộc vũ trang

Hoà hợp sắc tộc được nhìn nhận là điểm khởi đầu của bất cứ nỗ lực hoà hợp dân tộc nào⁽¹²⁾ nên trong nhiều năm qua, chính phủ Myanmar đã có những nỗ lực nhằm đạt được các thỏa thuận ngừng bắn lâu dài với các nhóm sắc tộc vũ trang.

Tính đến năm 2010 đã có 40 nhóm vũ trang ly khai (17 nhóm lớn và 23 nhóm nhỏ) đồng ý ký Hiệp định hòa bình với chính phủ Liên bang, trong đó 15 nhóm đã từ bỏ vũ khí hoàn toàn. Trong 25 nhóm còn lại thì 5 nhóm đã chuyển thành Lực lượng biên phòng (BGF) và 15 nhóm là Lực lượng dân quân. Đây là thành tựu chưa từng có của chính phủ Than Shwe so với các chính phủ trước.⁽¹³⁾

Kể từ khi lên nắm quyền (3/2011), Tổng thống Thein Sein đã có những bước đi cụ thể đối với các nhóm vũ trang ly khai còn lại ở các bang như Kachin, Shan và Karen và coi những nỗ lực này là một phần không thể tách rời của của tiến trình hòa hợp dân tộc ở Myanmar. Từ tháng 10/1993, Quân đội độc lập Kachin (KIA) đã ký thỏa thuận ngừng bắn với chính phủ Myanmar nhưng vẫn chưa chịu giải giáp vũ khí hay chuyển đổi thành lực lượng biên phòng của chính phủ hoặc chính quyền bang. Sau khi đưa ra quyết định (30/3/2012) ngừng dự án xây dựng đập thủy điện Myitsone do Trung Quốc đầu tư có trị giá 3,6 tỉ USD ở bang Kachin vốn bị KIA chống lại với lý do hủy hoại môi trường và gây chia rẽ xã hội,⁽¹⁴⁾ ngày 12/12/2011, Tổng thống Thein Sein ra lệnh cho quân đội ngừng tấn công các lực lượng của KIA và chỉ bắn trả khi bị tấn công.⁽¹⁵⁾

Trước đó, ngày 4/12/2011, chính quyền địa phương và phân nhánh miền Nam⁽¹⁶⁾ của lực lượng Quân đội bang Shan (SSA) lần lượt đại diện cho chính phủ Myanmar và SSA đã đạt được thỏa thuận ngừng bắn. Theo thỏa thuận, chính phủ cam kết việc phát triển kinh tế cho khu vực cũng như hai bên sẽ có các nỗ lực chung nhằm chống lại nạn (sản xuất và buôn bán) ma túy.⁽¹⁷⁾

Ngày 12/1/2012, chính phủ Myanmar và Liên minh dân tộc Karen (KNU), nhóm duy nhất trước đó chưa ký thỏa thuận ngừng bắn với chính phủ Myanmar, đã đạt được thỏa thuận ngừng bắn.⁽¹⁸⁾ Tiếp đến, ngày 4/4/2012, một số bộ trưởng trong chính phủ của Tổng thống Thein Sein tiếp tục có cuộc đàm phán với KNU, nội dung đàm phán tập trung vào các chi tiết thỏa thuận ngừng bắn, từng bước mở rộng lệnh ngừng bắn ra khắp cả nước, bảo đảm an ninh cho người dân, xây dựng lòng tin ở tất cả các cấp và bảo vệ nhân quyền.

Với lực lượng Đảng bang Môn mới (NMSP), một nhánh chính trị của lực lượng Quân đội giải phóng dân tộc Mon (NMLA), chính phủ của Tổng thống Thein Sein tiếp tục theo đuổi chủ trương đàm phán hòa bình. Chính quyền bang Môn vào đầu tháng 2/2012 đã ký với MNSP một thỏa thuận cơ bản trên nguyên tắc 5 điểm. Đây chính là thỏa thuận thứ 7 giữa NMSP với chính phủ kể từ khi giới quân sự lên cầm quyền ở Myanmar.⁽¹⁹⁾

Một điểm đáng chú ý khác trong các nỗ lực nhằm đạt được các thỏa thuận ngừng bắn với các nhóm sắc tộc vũ trang, trong khoảng 3 năm qua, chính phủ Myanmar đã ký các thỏa thuận hòa bình với 14 nhóm, có các cuộc đàm phán với các nhóm khác và đặc biệt là thực hiện các nỗ lực nhằm đạt được một Thỏa thuận ngừng bắn

toàn quốc (NCA) với tất cả các nhóm.

Đầu tháng 11/2013, chính phủ Myanmar và các nhóm sắc tộc vũ trang đã có các cuộc đàm phán hướng tới xây dựng một NCA. Mặc dù cuộc đàm phán đầu tiên này được cho là thất bại nhưng hai bên đã tổ chức vòng đàm phán thứ hai vào tháng 12/2013 tại thủ phủ Hpa-An của bang Kayin (Karen). Hai bên đã nhất trí ký một thỏa thuận ngừng bắn toàn quốc dù thời gian hiện thực hoá mục tiêu này vẫn chưa được ấn định.⁽²⁰⁾

Tháng 4/2014, Ủy ban công tác kiến tạo hòa bình trung ương của chính phủ Myanmar và Nhóm phối hợp ngừng bắn quốc gia (NCCT) của 16 nhóm sắc tộc vũ trang⁽²¹⁾ đã đạt được sự thống nhất về dự thảo thảo chung⁽²²⁾ hướng đến ký kết một thỏa thuận ngừng bắn toàn quốc. Đặc biệt, ngoài đại diện của 16 tổ chức trong NCCT và đại diện chính phủ Myanmar, cuộc đàm phán này còn có sự tham gia của đại diện của năm nhóm sắc tộc vũ trang không thuộc NCCT, đó là Quân đội bang Wa thống nhất (UWSA), Ủy ban khôi phục bang Shan (RCSS), Quân đội liên minh dân chủ dân tộc, Ủy ban Nagaland-Khaplang xã hội chủ nghĩa dân tộc (NSCN-K), và Mặt trận dân chủ sinh viên toàn Miền Điện (ABSDF).⁽²³⁾

1.4. Vấn đề Rohingya

Giải quyết vấn đề xung đột sắc tộc-tôn giáo giữa những người theo Phật giáo và người Rohingya theo Islam giáo là một trong những vấn đề quan trọng hàng đầu trong tiến trình hòa hợp dân tộc ở Myanmar. Chỉ tính trong hơn 1 năm (tính đến tháng 8/2013), đã có hơn 200 người, trong đó phần lớn là người theo Islam giáo bị giết và nhiều người phải di lánh nạn khi bất ổn và bạo lực nổ ra bắt đầu từ bang

Rakhine và lan sang nhiều khu vực khác ở Myanmar.⁽²⁴⁾ Chính phủ Myanmar không sử dụng cụm từ “Rohingya” mà thay cho cụm từ Rohingya là “người Bengali sống ở bang Arakan”. Theo Luật Công dân 1982 thì người Bengali sống ở bang Arakan được hiểu là những người Bengali nhập cư bất hợp pháp từ Bangladesh.⁽²⁵⁾

Tháng 8/2013, lãnh đạo cộng đồng Islam giáo Rohingya ở bang Rakhine đã kêu gọi tổ chức một cuộc họp giữa đại diện của nhóm cộng đồng này, những người theo Phật giáo thuộc các sắc tộc ở địa phương và chính phủ để tìm giải pháp chấm dứt các cuộc xung đột.⁽²⁶⁾ Cũng trong tháng này, Cao ủy Liên Hợp Quốc về người tị nạn (UNHCR) đã kêu gọi chính phủ Myanmar đàm phán với người Rohingya để chấm dứt xung đột ở khu vực, đồng thời phái viên của UNHCR ở Myanmar Tomas Ojea Quintana cũng đã có chuyến thị sát tới bang Rakhine.⁽²⁷⁾ Tháng 11/2013, Ủy ban nhân quyền của Đại hội đồng LHQ đã ra nghị quyết hoan nghênh những tiến bộ trong lĩnh vực nhân quyền ở Myanmar dưới thời cầm quyền của chính phủ cải cách Thein Sein nhưng cũng bày tỏ “quan ngại sâu sắc” về tình trạng bị phân biệt đối xử của cộng đồng Rohingya Islam giáo, đồng thời kêu gọi chính phủ Myanmar “trao sự tiếp cận bình đẳng về quyền công dân đầy đủ cho cộng đồng thiểu số Rohingya...”.⁽²⁸⁾ Đáp lại lời kêu gọi của cơ quan này, chính phủ Myanmar trả lời rằng ở Myanmar không công nhận sự tồn tại của cộng đồng thiểu số Rohingya.⁽²⁹⁾

2. Thách thức đối với tiến trình dân chủ hóa ở Myanmar

Có thể nói rằng, những kết quả trên cùng những thay đổi của bối cảnh trong

nước, khu vực và quốc tế đặt ra nhiều thách thức cho tiến trình hòa hợp dân tộc ở quốc gia Đông Nam Á này, trong đó nổi bật là tiến trình đối thoại chính trị giữa chính quyền và NLD, các nỗ lực xây dựng thỏa thuận ngừng bắn toàn quốc và vấn đề Rohingya.

Đối thoại chính trị giữa đảng cầm quyền và các đảng phái đối lập, trong đó nổi bật là NLD đang gặp những thách thức lớn, trong đó có những trở ngại chủ yếu liên quan đến việc sửa đổi Hiến pháp 2008 và thời gian tổ chức trưng cầu dân ý về khả năng sửa đổi Hiến pháp 2008 cũng như quan điểm khác biệt giữa quân đội và NLD về việc duy trì vai trò của quân đội trong nền chính trị.

NLD đối lập đã đề xuất sửa đổi 168 điểm trong Hiến pháp mà họ cho là thiếu dân chủ, trong đó có 2 nội dung quan trọng là thay đổi Khoản (f)⁽³⁰⁾ của Điều 59 quy định về tiêu chuẩn Tổng thống và Phó Tổng thống, Khoản (b)⁽³¹⁾ của Điều 109 và Khoản (b)⁽³²⁾ của Điều 141 quy định về tỉ lệ dành cho quân nhân trong hai viện Quốc hội. Về phần mình, Đảng Đoàn kết và Phát triển liên bang (USDP) cầm quyền vào ngày 31/12/2013 cũng đã thông báo có các đề xuất sửa đổi các điều khoản của Hiến pháp. Theo đó, USDP đồng ý sửa đổi Khoản (f) của Điều 59 nhằm cho phép ứng cử viên tổng thống có thể đảm nhiệm chức vụ này nếu con và chồng/vợ của người này là công dân Miến Điện.⁽³³⁾

Tuy nhiên, thách thức nằm ở chỗ, Aung San Suu Kyi chỉ có thể trở thành tổng thống Myanmar nếu bà chiến thắng trong cuộc tổng tuyển cử 2015 với các điều kiện sau: *Thứ nhất*, hai người con của bà phải đăng ký và được nhà cầm quyền Myanmar chấp nhận là công dân Myanmar. *Thứ hai*,

dù USDP chấp nhận sửa đổi Khoản (f) của Điều 59 theo hướng trên thì để điều khoản này được sửa đổi thực sự, cần có sự ủng hộ của các nghị sĩ là quân nhân ở cả hai viện quốc hội Myanmar bởi chỉ với 25% số ghế nhưng những nghị sĩ này có quyền phủ quyết⁽³⁴⁾ về việc sửa đổi Hiến pháp 2008. Thứ ba, theo quy định của Khoản (a) Điều 436 thì Khoản (f) Điều 59 (và một số điều khoản khác) của Hiến pháp 2008 chỉ được sửa đổi khi có trên 75% nghị sĩ ở cả hai viện quốc hội đồng ý sau khi đã tiến hành trưng cầu dân ý. Thứ tư, cũng theo quy định của Khoản (a) Điều 436 Hiến pháp năm 2008 thì việc sửa đổi Hiến pháp này phải nhận được sự đồng ý của ít nhất 50% số cử tri cả nước thông qua một cuộc trưng cầu dân ý toàn quốc để hai viện quốc hội bỏ phiếu. Điều đó có nghĩa là, cuộc trưng cầu dân ý này phải được tổ chức và tổ chức sớm để hai viện quốc hội Myanmar có đủ thời gian bỏ phiếu thông qua những sửa đổi cùng như có đủ thời gian để Hiến pháp 2008 sửa đổi có hiệu lực.

Khó khăn là ở chỗ, giữa NLD và nhiều thành viên của đảng cầm quyền USDP vẫn chưa tìm được nói chung trong việc ấn định thời gian cho việc tổ chức trưng cầu dân ý về sửa đổi Hiến pháp năm 2008. Ủy viên trung ương của USDP Thura U Aung Ko đưa ra ý kiến tổ chức trưng cầu dân ý cùng với tổ chức tổng tuyển cử để tiết kiệm thời gian, tiền bạc và nguồn nhân lực.⁽³⁵⁾ Điều đó có nghĩa là việc sửa đổi Hiến pháp 2008 sẽ được tổ chức sau tổng tuyển cử 2015. Tuy nhiên, khi quan điểm từ phía USDP được đưa ra, đại diện của NLD lập tức phản đối và đưa ra yêu cầu rằng tổng tuyển cử và trưng cầu dân ý phải được tổ chức riêng rẽ và cuộc trưng cầu dân ý phải được tổ chức ít nhất sáu tháng trước khi tiến hành cuộc tổng tuyển cử⁽³⁶⁾.

Vai trò của quân đội trong nền chính trị Myanmar cũng đang là vấn đề khó khăn đối với tiến trình hòa hợp dân tộc ở quốc gia Đông Nam Á này. Quân đội muốn tiếp tục duy trì 25% tổng số ghế trong hai viện quốc hội, đồng thời 'có trách nhiệm bảo vệ hiến pháp'⁽³⁷⁾ và chính Tổng thống Thein Sein cũng ủng hộ vai trò tiếp tục của quân đội Myanmar trong tiến trình chuyển đổi dân chủ.⁽³⁸⁾ Trong khi đó, lãnh đạo NLD Aung San Suu Kyi lại cho rằng 'quân đội có nhiệm vụ bảo vệ đất nước và không nên tham gia vào việc điều hành chính quyền'.⁽³⁹⁾ Nếu NLD không tìm được tiếng nói chung với quân đội và chính phủ Myanmar về vai trò của quân đội trong nền chính trị nước này thì tiến trình dân chủ hóa sẽ tiếp tục gặp những thách thức không nhỏ.

Để đạt được Thỏa thuận ngừng bắn toàn quốc, rất cần thêm nhiều nỗ lực của chính phủ Myanmar cũng như các nhóm sắc tộc vũ trang bởi quan điểm của hai bên khá khác biệt, trong đó vấn đề tiếp cận tài nguyên, mức độ tự chủ về chính trị và quân đội là quan trọng hơn cả. Thật vậy, lý do chính lý giải cho sự tiếp tục chống đối (của các nhóm dân tộc vũ trang) chính là tài nguyên.⁽⁴⁰⁾ Hiện nay chính phủ Myanmar và các nhóm sắc tộc vũ trang vẫn chưa tìm được tiếng nói chung trong vấn đề khai thác và hưởng lợi từ các nguồn tài nguyên nơi những nhóm này sinh sống. Về chính trị, những khó khăn đặt ra bao gồm quy chế quân đội, việc tôn trọng hệ thống luật pháp hiện hành. Lãnh đạo của một số nhóm vũ trang yêu cầu được trao quy chế tự trị về chính trị, có quân đội riêng để kiểm soát an ninh trong khu vực, kiểm soát biên giới và có mức độ tự chủ (autonomy) nhất định đối với chỉ huy trung ương của quân đội Myanmar.⁽⁴¹⁾ Các nhóm vũ

trang này cũng phản đối việc phải tuân thủ Hiến pháp 2008.⁽⁴²⁾ Về phần mình, quân đội Myanmar chỉ chấp nhận một lực lượng vũ trang duy nhất và yêu cầu tất cả phải tôn trọng hiến pháp. Thêm nữa, nhiều nhóm dân tộc vũ trang vẫn nằm ngoài tiến trình đàm phán giữa chính phủ Myanmar và NCCT về thỏa thuận ngừng bắn toàn quốc. Về cơ bản, sự thiếu tin tưởng lẫn nhau⁽⁴³⁾ giữa chính phủ/quân đội và các nhóm sắc tộc vũ trang chính là thách thức chính để hai bên có thể tìm được tiếng nói chung, tiến tới hiện thực hóa NCA.

Vấn đề Rohingya cũng đặt ra nhiều thách thức đối với tiến trình hòa hợp dân tộc ở Myanmar hiện nay. Trong khi người Rohingya đấu tranh để được thừa nhận là dân tộc chính thức thứ 136 và có được quyền công dân thì toàn bộ 135 dân tộc chính thức ở Myanmar hiện nay đều không thừa nhận cộng đồng Rohingya.⁽⁴⁴⁾ Chính phủ Myanmar không công nhận sự tồn tại của cộng đồng này và chỉ coi họ là những người Bengali. Mặc dù Rakhine là bang quan trọng khi mang về cho NLD chín ghế trong quốc hội vào cuộc bầu cử năm 1990 nhưng lãnh đạo của NLD là Aung San Suu Kyi cũng không công nhận sự tồn tại của người Rohingya mà chỉ coi họ là những người Bengali⁽⁴⁵⁾. Việc không thừa nhận sự tồn tại của cộng đồng Rohingya cùng nhiều nguyên nhân khác dẫn tới các cuộc xung đột đẫm máu giữa người theo Phật giáo và những người Rohingya theo Islam giáo ở Myanmar trong thời gian qua, gây trở ngại lớn cho tiến trình hòa giải dân tộc ở quốc gia Đông Nam Á này.

Kết luận

Kể từ khi giành độc lập đến nay, tiến trình hòa hợp dân tộc ở Myanmar đã diễn

ra với những nội dung khác nhau ở những giai đoạn lịch sử cụ thể. Kể từ khi chính phủ dân sự lên cầm quyền vào đầu năm 2011, hòa hợp dân tộc và dân chủ hóa trở thành hai nội dung quan trọng hàng đầu của tiến trình cải cách dân chủ dưới thời chính phủ Thein Sein. Trong hơn ba năm qua, những nỗ lực hòa hợp dân tộc của chính phủ Thein Sein đã mang lại những kết quả quan trọng. Sự tham gia của Aung San Suu Kyi và nhiều đảng viên NLD khác vào quốc hội sau cuộc bầu cử bổ sung vào tháng 4/2012, việc thả toàn bộ tù nhân chính trị vào cuối năm 2013 và các nỗ lực của chính phủ nhằm đạt được Thỏa thuận ngừng bắn toàn quốc với các nhóm sắc tộc vũ trang là những tiến bộ quan trọng của tiến trình này. Tuy nhiên, những khác biệt trong quan điểm giữa chính phủ và quân đội Myanmar với NLD và các nhóm sắc tộc vũ trang; việc chính phủ, 135 dân tộc chính thức ở Myanmar và NLD không công nhận sự tồn tại của cộng đồng Rohingya đang là những thách thức lớn đặt ra cho tiến trình hòa hợp dân tộc ở xứ sở chùa vàng/.

CHÚ THÍCH

1. Kyaw Yin Hlaing, Political Impasse in Myanmar, *Southeast Asia Research Centre Working Paper Series*, No. 111, 2011, p.25.
2. NLD calls for dialogue with new government, *MIZZIMA*, 30 March 2011, <http://mizzima.com/news/inside-burma/5093-nld-calls-for-dialogue-with-new-government.html>
3. Kyaw Yin Hlaing, tài liệu đã dẫn, tr.25
4. Myanmar new government meets Aung San Suu Kyi, *Xinhuanet*, 2011-07-25, http://news.xinhuanet.com/english2010/world/2011-07/25/c_131007960.htm

5. Kyaw Yin Hlaing, tài liệu đã dẫn tr.26.
6. Francis Wade, Suu Kyi 'welcome in parliament', says chief, *Democratic Voice of Burma*, 21 September 2011, <http://www.dvb.no/news/suu-kyi-%E2%80%98welcome-in-parliament%E2%80%99-says-chief/17766>
7. Zin Linn, Burma govt paves the way for Suu Kyi into parliament Why? *Asiancorrespondent.com*, Nov 06, 2011, <http://asiancorrespondent.com/68967/burma-government-paves-the-way-for-suu-kyi-into-its-parliament-%E2%80%93why/>
8. Burma begins releasing prisoners under new amnesty, *BBC*, 17 May 2011, <http://www.bbc.co.uk/news/world-asia-pacific-13421084>
9. Burma frees high-profile dissidents in amnesty, *BBC*, 13 January 2012, <http://www.bbc.co.uk/news/world-asia-16540871>
10. *Republic of the Union of Myanmar, President Office (Order No. 51/2013), 13th Waning of Nadaw, 1375 ME, (30 December, 2013)*, <http://www.president-office.gov.mm/en/?q=briefing-room/news/2014/01/02?id=3129>
11. Burma/Myanmar: Amnesty does not free all political detainees, *Asian Human Rights Commission*, December 31, 2013, <http://www.humanrights.asia/news/ahrc-news/AHRC-STM-001-2014>
12. CS Kuppaswamy, Challenging the Reconciliation Process: Myanmar's Ethnic Divide and Conflicts, *IPCS Issue Brief # 221*, June 2013, pp.7-8.
13. Chu Công Phùng (chủ biên), *Mianma: Lịch sử và hiện tại*, NXB Chính trị Quốc gia, Hà Nội, tr.156.
14. Burma orders end to fighting against Kachin rebels, *BBC*, 12 December 2011, <http://www.bbc.co.uk/news/world-asia-pacific-16147771>
15. Tài liệu đã dẫn.
16. SSA có hai chi nhánh Bắc và Nam. Tuy nhiên, hai chi nhánh này được cho là đã sáp nhập vào cuối tháng 5/2011.
17. Shan rebels, govt sign ceasefire, *Democratic Voice of Burma*, 4 December 2011, <http://www.dvb.no/news/shan-rebels-govt-sign-ceasefire/19051>
18. Burma government signs ceasefire with Karen rebels, *BBC*, 12 January 2012, <http://www.bbc.co.uk/news/world-asia-16523691>
19. Government agrees ceasefire with New Mon State Party, *Myanmar Times*, Volume 31, No. 613, February 6 - 12, 2012, <http://www.mmtimes.com/2012/news/613/news61315.html>
20. Myanmar Peace Talks Fail to Nail Down Cease-Fire Agreement, *RFA*, 2013-11-05, <http://www.rfa.org/english/news/myanmar/nationwide-ceasefire-11052013180515.html>
21. 16 nhóm vũ trang bao gồm: (1) Đảng tự do Arakan, (2) Ủy ban Dân tộc Arakan, (3) Quân đội Arakan, (4) Mặt trận dân tộc Chin, (5) Quân đội nhân từ dân chủ Karen, (6) Đảng tiến bộ dân tộc Karen, (7) Liên minh dân tộc Karen, (8) Ủy ban hòa bình Liên minh dân tộc Karen/Quân đội giải phóng dân tộc Karen (KNU/KNLA-PC), (9) Liên minh dân chủ Lahu, (10) Quân đội liên minh dân tộc dân chủ Myanmar, (11) Đảng bang Mon mới, (12) Tổ chức giải phóng dân tộc Pa-Oh, (13) Mặt trận giải phóng bang Palaung, (14) Đảng tiến bộ bang Shan, (15) Tổ chức dân tộc Wa, (16) Tổ chức độc lập Kachin.
22. Myanmar Government, Ethnic Rebels Agree on First Draft of Nationwide Cease-Fire, *RFA*, April 08, 2014, <http://www.rfa.org/english/news/myanmar/nationwide-ceasefire-04082014195002.html>
23. KNU to lobby ethnic armed groups for ceasefire, *Eleven*, 07 June 2014, http://www.elevenmyanmar.com/index.php?option=com_content&view=article&id=6383:knu-to-lobby-ethnic-armed-groups-for-ceasefire&catid=32&Itemid=354
24. Jonah Fisher, Anti-Muslim monk stokes Burmese religious tensions, *BBC News*, 29 August 2013,

- <http://www.bbc.co.uk/news/world-asia-23846632>
25. Kyaw Hsu Mon, Govt Rejects UN Calls for Rohingya Citizenship, *The Irrawaddy*, November 21, 2013, <http://www.irrawaddy.org/un/govt-rejects-un-calls-rohingya-citizenship.html>
26. Rohingya Leader Calls for Talks with Myanmar Government, Rakhines, *EBM Consulting*, <http://www.ebmconsulting.com.hk/ebm-news/burma-business-focus-20-august-2013-2/>
27. UN calls on Myanmar to hold talks with Rohingyas, *PressTV*, Aug 13, 2013, <http://www.presstv.com/detail/2013/08/13/318577/myanmar-urged-to-hold-talks-with-muslims/>
28. Kyaw Hsu Mon, Govt Rejects UN Calls for Rohingya Citizenship, *The Irrawaddy*, November 21, 2013, <http://www.irrawaddy.org/un/govt-rejects-un-calls-rohingya-citizenship.html>
29. Tài liệu đã dẫn
30. Khoản (f) của Điều 59, *Hiến pháp Cộng hoà Liên bang Myanmar 2008* quy định rằng để trở thành Tổng thống và các Phó Tổng thống, "bản thân anh ta, một trong bố mẹ, vợ, một trong những đứa con hợp pháp và vợ của chúng không có bốn phận, không phải là người dân hoặc là công dân nước ngoài. Họ không phải là những người có được các quyền lợi và quyền ưu tiên của một công dân của một chính phủ nước ngoài hay công dân nước ngoài).
31. Khoản (b), Điều 109 *Hiến pháp Cộng hoà Liên bang Myanmar 2008* quy định "có không quá 110 hạ nghị sĩ (trong tổng số tối đa 440 hạ nghị sĩ) là những quân nhân do Tổng tư lệnh các lực lượng vũ trang chỉ định phù hợp với luật pháp".
32. Khoản (b), Điều 141 *Hiến pháp Cộng hoà Liên bang Myanmar 2008* quy định "56 thượng nghị sĩ (trong tổng số tối đa 224 thượng nghị sĩ) là những quân nhân do Tổng tư lệnh các lực lượng vũ trang chỉ định phù hợp với luật pháp..."
33. Htet Niang Zaw, USDP Announces Surprise Constitutional Amendment Proposal, *The Irrawaddy*, December 31, 2013, <http://www.irrawaddy.org/burma/usdp-p-announces-surprise-constitutional-amendment-proposal.html>
34. Nyein Nyein, NLD, 88 Generation Target Military Veto Over Burma Constitutional Reform, *The Irrawaddy*, February 17, 2014, <http://www.irrawaddy.org/burma/nld-88-generation-target-military-veto-burma-constitutional-reform.html>
35. Hsu Hlaing Htun, NLD rejects rival's proposal on constitution referendum, *Myanmar Times*, June 02, 2014, <http://www.mmtimes.com/index.php/national-news/10525-nld-rejects-rival-s-proposal-on-constitution-referendum.html>
36. Tài liệu đã dẫn
37. Myanmar opposition party campaigns for constitution amendment, *Philstar*, May 18, 2014, <http://www.philstar.com/world/2014/05/18/1324571/myanmar-opposition-party-campaigns-constitution-amendment>
38. Tài liệu đã dẫn.
39. Suu Kyi challenges powerful Myanmar army, *Today*, May 18, 2014, <http://www.todayonline.com/world/asia/suu-kyi-challenges-powerful-myanmar-army>
40. Bibhu Prasad Routray, Myanmar's National Reconciliation -An Audit of Insurgencies and Ceasefires, *IPCS Special Report # 138*, March 2013, p.5.
41. Saw Yan Niang, Question of 'Federal Army' Looms Over Burma's Peace Process, *The Irrawaddy*, March 21, 2014, <http://www.irrawaddy.org/burma/question-federal-army-looms-burmas-peace-process.html>
42. Nyein Nyein, Armed Groups, Govt Still Disagree on Burma Ceasefire Wording, *The Irrawaddy*, April 9, 2014, <http://www.irrawaddy.org/burma/armed-groups-govt-still-disagree-burma-ceasefire-wording.html>
43. Tài liệu đã dẫn
44. Ranjit Gupta, Transition in Myanmar: Regional Implications & Future Directions, *IPCS Special Commentary*, March 2014, p.2.
45. Patrick Winn, Suu Kyi spokesman: "There is no Rohingya", *Global Post*, May 2, 2013, <http://www.globalpost.com/dispatch/news/regions/asia-pacific/myanmar/130501/suu-kyi-no-rohingya>